

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

*Det
Rigsarkiv
med en Erindring fra
Thiset*

„FOR 40 AAR SIDEN“

MINDER
FRA DET GAMLE GEHEIMEARKIV

AF

A. THISET
ARKIVAR

SÆRTRYK AF
FRA ARKIV OG MUSEUM
1916-1917

KØBENHAVN
TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN).

1917

„FOR 40 AAR SIDEN“

MINDER
FRA DET GAMLE GEHEIMEARKIV

AF

A. THISET
ARKIVAR

*SÆRTRYK AF
FRA ARKIV OG MUSEUM
1916–1917*

KØBENHAVN
TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN).
1917

I.

For henved 25 Aar siden kom i et Selskab, hvor flere Arkivmennesker vare tilstede, Talen paa Geheimearkivet i Wegeners Dage. Enhver af de Tilstedeværende havde Noget at fortælle derom, ogsaa jeg gav nogle Erindringer tilbedste fra de Ungdomsaar 1874—83, da jeg arbejdede der som Gjæst. Afd. Rigsarkivar A. D. Jørgensen opfordrede mig da til at nedskrive det Fortalte, han vilde saa nedlægge det i Arkivets eget Arkiv, og da en tilstedeværende, hans senere norske Kollega Huitfeldt-Kaas lovede at skaffe mig omfattende Bidrag dertil fra den fortjente norske Historiker, Professor Ludv. Daae, der havde arbejdet i det danske Geheimearkiv fra 1861 af og sad inde med en hel Skat af Minder derfra, lovede jeg at opfylde Jørgensens Ønske. Huitfeldt holdt Ord: i Mai 1893 modtog jeg fra Professor Daae et Hefte paa 13 Ark Brevpapir, fuldt beskrevne, en hel, for den elskværdige gamle Professor høist betegnende Afhandling under Titlen: Wegeneriana quaedam, det danske Geheimearkiv for omtrent en Menneskealder siden. I og for sig burde jeg meddele disse Daaes Erindringer, ganske som jeg modtog dem, men dels have de en ganske privat Form og dels indeholde de en udtrykkelig Anmodning om kun at benytte dem med stor Discretion, hvorhos han navngav nogle danske Venner blandt Geheimearkivets Gjæster, som han dengang mente ene burde læse hans Optegnelser. Jeg tør sige, at jeg med den største Samvittighedsfuldhed har efterkommet denne Henstilling; thi efter at hans Wegeneriana havde cirkuleret i den af ham opgivne Kreds, have de i de følgende 25 Aar henligget som en død Skat i min Skrivebordsskuffe, sammen med nogle flere værdifulde supplerende Bidrag, som jeg dengang og senere modtog fra enkelte af de Indviede: Dr. Oluf Nielsen, Dr. Holger Rørdam, Overbibliotekar Birket-Smith og Amanuensis Fred. Jessen. Men det er saa sin Sag vedblivende at unddrage disse Skatte Dagens

Lys. Tiden iler og skulle de ligge urørte, til de kunne offentliggjøres uden at træde Nogen for nær, saa vil ogsaa den Kreds være borte, som først og fremmest vilde have Glæde af at kjende dem, den Kreds, som dels af Selvsyn, dels af Andres Beretning har kjendt det forunderlige Stykke Fortid, som Geheimearkivet under Wegeners Styrelse unegtelig var. Det var mig derfor i sin Tid en kjærkommen Mellemsvei, da Samfundet for Litteratur, Kunst og Historie til sin 25 Aarsfest tillod mig at knytte et lille Tidsbillede fra Samtiden for Samfundets Tilblivelse, en Sammenfletning af de Traade, de ovennævnte Herrer havde været saa elskværdige at give mig, med hvad jeg selv har oplevet, især da Professor Daae da havde givet mig fuld Dispositionsret over hans Andel af Optegnelserne. Forrige Vinter gjenfortalte jeg dette Tidsbillede i Historisk Samfund, hvad der gav Stødet til, at det her meddeles.

Fra Rigsarkivets nuværende Læsesal kan man vanskelig danne sig et Billede af Geheimearkivets Læsesal for 40 Aar siden. Dengang var Læsesalen, eller Contoiret, som dens officielle og mere correcte Betegnelse var, paa Bygningens 2. Sal. Ad den ganske characteristiske Trappegang, hvis svære, gamle Egetræs Trin paa Grund af den ved sidste Slotsbrand foranledigede Brandfrygt blev ombyttet med Stentrin, kom man gennem en lav og smal Dør ind i et ved et Trægitter fra en Arkivhvalving afskildret lille Rum, der tjente dels til Forværelse for Contoiret, dels til Garderobe og Toiletrum. Til den Ende var der paa Træskillerummet anbragt 5, siger og skriver fem Knager og ved Døren ind til Contoiret stod en gammel, tarvelig Servante. Jeg skylder dog Sandheden at tilføie, at Knagernes Antal engang blev noget forøget, takket være en energisk Agitation fra den eneste Repræsentant for det relative Reform- og Fremskridtsparti, som fandtes selv inden for Geheimearkivets Mure, den daværende Arkivassistent Krarups Side: men den for alle Andre selvindlysende Nødvendighed af denne Foranstaltning gik aldrig op for hans høie Chef, som ofte om Morgenens, naar han kom, standsede i Forværelset og sagde til det ham ledsagende Bud: »Ja, det var de Knager, den lille Krarup absolut vilde have. Gud veed, hvad det skulde være godt for!« Medens Knagerne vare tilgængelige for os alle, saavel de Besøgende som for Arkivets Personale, saa gjaldt det samme ikke Servanten. Jeg mindes ialfald aldrig, at Andre end Arkivets høie Chef betjente sig af den, hvad enten dette nu skyldtes den for Arkivet gjældende Subordination og Respect, eller simpelt hen den Omstændighed, at Døren til Læsesalen altid stod aaben, hindrede Andre i at benytte den. Vist er det, at denne Omstændighed ikke i fjerneste Maade anfægtede Conferentsraaden. Ogsaa mod denne Servante rettede det før nævnte Reformparti engang et energisk Angreb. Anled-

ningen var den, at en ung Dame havde faaet Tilladelse til i Arkivet at anstille historiske Studier, et hidtil i Geheimearkivets Annaler ganske ukjendt Tilfælde; men alle Forsøg paa i den Anledning at faae Servanten henflyttet til en mindre iøinefaldende Plads strandede ganske. »Vil Frøken N. N. arbeide her i Arkivet, maa hun tage Forholdene som de ere; vi kunne ikke lave Geheimearkivet om for hendes Skyld.« De let forudseelige Følger udeblev ikke. En Dag kom Frøkenen op ad Trappen, just som Geheimearchivarius stod ved den aabne Servantedør. Han klarede Situationens Vanskelighed med overlegen Ro: »Lad Dem ikke genere, lille Frøken, vær saa god; jeg er strax færdig!« Men Frøkenen bevarede ikke en tilsvarende Sindsligevægt. Hun flygtede hovedkulds ned ad Trapperne og kom ikke mere i Geheimearkivet i Wegeners Dage.

All heraf fremgaar noksom, at Wegeners mest fremtrædende Egenskab var en udpræget Conservatisme. Hvor ofte har jeg ikke hørt ham citere Werlauff's Ord: »Jeg hader enhver Forandring, selv til det Bedre!«

Fra Forrummet førte altsaa en i Reglen aabenstaaende Dør ind til Contoiret. Dette var et 26 Fod langt og 12 Fod bredt Værelse med to Vinduer mod Gaarden. Væggene optoges af et Par Skabe, dels fyldte med Registrantkapsler, dels til midlertidig Henlægning af de i Brug værende Arkivalier, af en Pult i den ene Krog og et Bornholmeruhr i den anden; paa Gulvet stod et aflangt Bord, hvorved høist 12 Mennesker kunde sidde, men som dog fyldte hele Værelset, saa at kun en smal Passage blev tilbage rundt om det. Ved dette Bords Endeplads nærmest Døren sad i min Tid første Arkivsecretair og Registrator, Lieutenant C. U. A. Plesner, for den modsatte Bordende 2. Arkivsecretair og Inspector C. M. A. Matthiessen. Paa Langsiden med Ryggen mod Vinduet sad Arkivassistent Krarup nærmest Plesner med den ene af Arkivets to Stipendiærer ved sin anden Side. Ved den anden Langside sad eller rettere stod, ved en paa Bordet opstillet Læsepult, den anden Stipendiær C. E. Secher. Til Besøgende var altsaa kun 7 Pladser, men tidligere havde dog Tallet været endnu mindre: thi da sad Arkivets høie Chef, som nu havde sin Plads i et lille indre Rum, et Allerehelligste, hvortil en aaben Dør førte bag Matthiessens Plads, i selve Contoiret ved et for Enden af det store Bord opstillet mindre Bord, der hvor Matthiessen senere sad. Paa Plesners Plads sad dengang Prof. Kall Rasmussen med Plesner, Mathiessen, den ene Stipendiær og Professor Tyge Becker ved den ene og C. E. Secher ved den anden Langside, saa at der kun var 5 Pladser til de Besøgende.

I Regelen var dog dette ringe Antal Pladser tilstrækkeligt. Det gik nemlig den Gang ikke saa glat at faae Adgang til Arkivet som nu.

Jeg selv turde i flere Aar ikke forsøge derpaa, skjønt jeg da alt offrede den gamle danske Adels Historie al min Fritid; men jeg nærrede nu maaske ogsaa overdrevne Anskuelser om Vanskeligheden derved. Jeg var nemlig dengang ansat i den kgl. Civilliste og her havde jeg stundom set Ansøgninger, indgivne ved Audientserne, i hvilke Kongens Bistand paakaldtes til Opnaaelse af den Adgang til Geheimearkivet, som Geheimearchivarius havde nægtet de Vedkommende. Blandt saadanne Ansøgere mindes jeg en af Kong Christian VIII's forfeilede Protegéer, cand. jur. Hollard Nielsen, ham der paa Titelbladet af sine historiske Romaners 1. Hefte — længere naaede de sjældent — kaldte sig Prinds af Valois, nok fordi en Soldat af Spaniolerne var hans Fader. Nu! Wegener har sikkert havt sine gode Grunde til at nægte Prindsen af Valois Adgang til Geheimearkivet; Ansøgningerne til Kongen aabnede ham ialtfald heller ikke Arkivets Døre, hvorimod jeg selv slap let nok igjennem, da jeg omsider vovede mig derind. Jeg blev nu ogsaa indført af Arkivassistent Krarup, og snart blev jeg klog over, at det ogsaa havde været mig en Anbefaling hos Conferentsraaden, at jeg hørte Hoffet til — rigtignok saa langt ude i Peripherien som vel muligt. Alt efter faa Besøg i Contoiret avancerede jeg hos Conferentsraaden til Hæderstitlerne »min lille Ven«, »min rare Ven«, og jeg husker tydeligt, at de anvendtes første Gang en Morgen, da Conferentsraaden, strax som jeg havde sat mig, kom hen til mig, lagde sin Arm om min Skulder og sagde: »Var min rare Ven med til Hofbal iaftes?« »Nei, Hr. Conferentsraad, saa langt naaer Indbydelserne ikke ned.« »Det var kjedeligt, saa fik De ikke see mig føre Ballet op med Prindsesse Thyra.« Jeg maatte le, Prindsesse Thyra og Conferentsraaden, som han stod for mig, med sit skolemesteragtige Ydre, sin blanke Isse omkrandset af stive graa Haar, den snusfyldte Næse, iført Slaabrok og Slæbere, hvilke Pontificalia Buddet hver Morgen iførte ham, saasart han kom. Ham valsende med Prindsesse Thyra!

Det var gamle veltjente Attributter denne Slaabrok og disse Tøfler, og det samme gjaldt om det blaa- og rødternede Lommetørklæde, der laa bag hans Ryg i Stolen. Jeg tør ingenlunde sige, at det som Slaabrok og Slæbere aldrig blev fornyet, men vist er det, at det ofte havde en betænkelig Tilbøilighed til at hænge fast paa Slaabrokken som en Kammerherrenøgle, naar Conferentsraaden gjorde sine Vandringer gennem Contoiret ud til Servanten.

Caspar Frederik Wegener var en fyensk Præstesøn — hele Arkivets Personale var en Tid Præstesønner —, og sit Barndomshjem Gudbjerg Præstegaard og sine Forældre omtalte han stedse med den største Veneration, ligesom han ogsaa til sin Dødsdag med rørende Omhu sørgede for Vedligeholdelsen af Forældrenes Gravsted paa Gud-

bjerg Kirkegaard, hvor han ogsaa selv siden blev stedt til Hvile. Det var da heller ikke fra Barndomshjemmet, at han medbragte det Hang til Pedanteri, som siden blev et fremtrædende Træk i hans Character. Spiren til dette Pedanteri blev lagt, da han var i Huset hos Rector U. A. Rohde i Nyborg, der selv var en stor Pedant og som favoriserede den lille Caspar i saa høj Grad, at han aldrig taalte nogen Udsættelse paa denne fra Lærernes Side. Senere som Discipel i Roskilde gjaldt Wegener ogsaa med Rette for et stort Lys, hvad der bl. A. omtales i Mynsters Udgave af Laubs Breve. Foruden Rohde omtalte Wegener senere ofte sin anden Nyborgske Rector Eiler Munthe, sjældnere derimod sin Rector i Roskilde, Etatsraad Bloch. Da Wegener tog theologisk Examen, havde Prof. theol. Jens Møller rost hans latinske Stil, men alligevel ventet sig mere af en Adjunctus Scholæ. Af sine Lærere omtalte han ellers Nyerup, om hvem han fortalte, at Præsten Hornsyld havde sagt til ham: »Ja Du Nyerup, Du er nu ikke mere end en Kalkslager i Videnskabens Helligdom«. Oftest omtalte W. dog Engelstoft, hvem han smukt har biographeret. Da Engelstoft creerede W. til Doctor, havde han sagt: »Penates meos coluisti«, hvorimod der ikke medfulgte noget Broderkys, da Engelstoft ikke yndede at kysse. Disputatsen, ved hvilken den senere Overlærer Sick i Odense var Respondens, omtalte W. ofte og fortalte, at den egentlig var indsendt for Magistergraden: men at han saa fik Brev om, at den var anlagen til at forsvares for Doctorgraden. Om sit Ophold i Sorø »hvor jeg har levet i 22 Aar« talte han gjerne; men jeg har dog aldrig hørt ham fortælle, at han oprindeligt kom dertil som Skrivelærer — han skrev jo en enestaaende smuk og pyntelig Haandskrift —, men desmere hviskede Andre derom og morede sig derover. I Ingemanns Breve findes et høist morsomt Brev fra W. fra Sorøtiden (1829). Han gjaldt forøvrigt for at have været en streng Lærer; selv fortalte han, at det havde været ham en Fornøjelse at undervise, særlig i sit Yndlingsprog Græsk. »Der er Intet saa afskyeligt, som naar man seer Folk skrive Græsk uden at tilføie Accenterne«. En Collega af ham i Sorø, den senere Biskop N. Fogtmann omtalte alt dengang i sine Breve til P. Hjort Wegeners iøinefaldende Egoisme, hvad denne sikkert maa have læst, da siden P. Hjorts Breve udkom. Sligt tog han sig meget nær. Det ærgrede ham f. Ex. gevaltig, at Nordmanden Botten-Hansen i en Recension af Wegeners Bog om Abrahamstrup sarcastisk sammenlignede denne med Poul Møllers Lægdsgaarden i Ølsebymagle. Til Gjengjæld omtalte W. Fogtmann som den største Pedant »De kan forestille Dem«. Derimod roste han Prof. Henriksen, der siden blev Rector i Odense, navnlig som et saare tjenstvilligt Menneske, der endog tilbød sig at læse Correctur paa Andres Skrifter; paa den Maade havde han hjulpet

W. med Bøndekroniken. Om Directeur Waage, som W. ellers holdt af, fortalte han, at han led af en utrolig Opsættelsessyge.

Af sine soranske Disciple nævnte W. med Forkjærlighed de to Grever Frijs til Frijsenborg og Juellinge, navnlig den sidste: »Julius Friis, det er nu mit eget Æg«. Dennes Fader skal have tilbudt W. at kalde ham til Præst i Halsted, hvad W. naturligvis ikke modtog, men udbad sig Begunstigelsen for sin yngste Broder. Forøvrigt gav W. i Sorø — »derude paa Landet, hvor jeg befandt mig saa vel« — D. G. Monrad privat Veiledning i latinsk Stil. Som Lector i Sorø lod W. sig kalde Professor, hvad han ogsaa var berettiget til, men efterat han var blevet Geheimearkivar, optog han atter Lector-Titelen, da den dengang havde højere Rang end Geheimearkivaren. Man forstod strax paa højere Steder dette Vink og gav ham Rang med Professorer ved Kjøbenhavns Universitet. Snart efter blev han Etatsraad og siden Conferentsraad.

Stundom udtalte W., at han angrede paa ikke at have foretrukket et Professorat ved Universitetet fremfor Embedet som Geheimearkivar, men om denne Anger var oprigtig ment, turde være et Spørgsmaal. Vist er det, at W. ikke havde synderlig Interesse for Arkivvæsen og ogsaa røgtede sit Embede paa en egen Maade. Punktlig og nøiagtig var han. Aldrig tog han Ferie, hvad der udtrykkelig fremhævedes i den trykte Aarsberetning, og fra Slaget 10 til Slaget 2 veg han ikke fra sit Contoirlocale. Derimod satte han sjældent eller aldrig sine Ben i selve Arkivhvelvingerne, hvorfor hans Kjendskab til det ham underlagte Arkiv kun var saa som saa. Alle ved skriftlige eller mundtlige Forespørgsler foranledigede Undersøgelser i det overlod han til sit Embedspersonale, der vistnok ogsaa har samlet Materialet til de af W. i hans Geheimearkivartid udgivne historiske Arbejder. Hans egen Contoirtid optoges af at concipere og renskrive alle Svarskrivelser endog ned til de stereotype Adgangstilladelser. Alle skriftlige Udfærdigelser fra hans Tid, endog Udskriften, viser Conferentsraadens nitide Haandskrift, og med den Omhu og Nøiagtighed han anvendte derpaa, tog slige Arbejder megen Tid. Ja selv Copibogen førte han ofte selv.

Ligesaalidt som han selv drev Arkivstudier, ligesaalidt interesserede han sig i Reglen for Andres Studier der, hverken Personalets eller de Besøgendes. Hyppig yttrede han, at det vilde være saare ønskeligt, om alle Arkiver kunde holdes lukkede uogle Aar: thi da vilde Bibliotheker og trykte Kilder benyttes desto bedre og grundig Lærdom tiltage. Han lagde ikke Skjul paa, at det var ham afgjort imod, at Personalet udgav noget udenfor Arkivets egne Aarsberetninger og Danske Selskabs Skrifter: i dette sidste Selskab var nemlig W. Formand og Tyge Becker og senere Plesner Secretair. De Besøgende

var han sikkert helst helt fri for. Hans Uvillie mod os traadte naturligvis ikke lige skarpt frem. Endnu den Dag i Dag haves i Arkivet ofte Besøg af skaanske Bønder, der af gamle Jordebøger ønske Oplysning om deres Eiendomsforhold — mærkelig nok er det altid kun *skaanske* Bønder, der komme i sligt Ærinde —: slige Besøg saas ogsaa i Wegeners Dage, og da kunde man høre Conferentsraaden høilydt sige: »Aa, lille Plesner, se at blive af med dem«. Naturligvis hørte det til de store Sjældenheder, at Adgang ligefrem blev nægtet, saaledes som Hollard Nielsen, men der var stor Forskjel paa den Imødekommen, hvormed en ny Gjæst modtoges. Det kunde hedde: »Ja Lieutenant Plesner vil hjælpe Dem til Rette, først med at opsætte en Ansøgning om Adgangstilladelse, men det er kun en Formalitet. De kan godt begynde Deres Studier strax«; men det kunde ogsaa hedde: »Ja Adgangstilladelsen skal De have gennem Cultusministeriet. Naar De derfor vil bringe mig et til Ministeriet stilet Andragende, saa skal jeg sende det videre med min Anbefaling. Saa faaer jeg Ministeriets Svar efter nogle Dages Forløb og sender Dem saa Underretning til Deres Bopæl her i Byen, hvis De vil have den Godhed at opgive denne.« Var den Paagjældende en Provindsbeboer, vilde oftest Tilladelsen først komme ham ihænde længe efter, at han atter var reist hjem. Egentlig var Læsesalen kun aaben fra Kl. 11—1, hvad de Besøgende ofte maatte høre, men de taaltes fra Kl. 10—2. At faae Tilladelse til at komme om Eftermiddagen, da Plesner og Matthiessen i Sommermaanederne arbejdede i Arkivet for deres private Studiers Skyld, hørte til de største og allersjældneste Begunstigelser. Daae fortæller, hvorledes han 1867 opnaaede denne Gunst ved en Krigslist. Han fik Christiania Universitet til at sende W. alle de af dette udgivne akademiske Skrifter og en stor Del andre paa offentlig Bekostning udgivne Værker og sørgede for, at hans eget Navn blev nævnt i Følgeskrivelsen, friede strax efter Gavens Modtagelse og fik Ja.

De Besøgendes Tal var som sagt ikke stort. Af ældre Forskere nævnedes W. stundom gamle Conferentsraad Moldenhawer, om hvem han saa gjerne fortalte, hvorledes en stud. theol. efter endt Forelæsning kom hen til ham for at anbefale sig til et Stipendium. Moldenhawer pleiede ved slige Leiligheder at være meget forekommende, men da Studenten uheldigvis kom til at røre ved Cathedret, skød Moldenhawer hans Haand bort med de Ord: »Hic locus mihi uni concessus est.« J. E. Larsen omtalte W. med stor Respect, hvorimod han jevnlig talte nedsættende om Molbech. Ogsaa paa Schiern »den aandrige« havde han meget at udsætte. »Han staar paa Gaden og ser sig om, uvis om, hvorhen han skal vende sig for at faae Ende paa Tiden«. Allen, der en Tid var en saa hyppig Gjæst, at Ingen maatte sætte sig

paa hans Plads, end ikke, naar han ikke ventedes, nød i Virkeligheden kun en vis succès d'estime, men Skylden laa maaske mest hos Allen, der ofte i Arkivet optraadte en Smule brusque og kort for Hovedet. Naar Paludan-Müller nævnedes, stiklede W. i Reglen paa, at P. M. havde kaldt sin Afhandling om Machiavelli et Forsøg i den høiere historiske Kritik. Af norske Forskere omtaltes Lange og Daa med stor Velvillie, ligesom W. ogsaa efterhaanden fik en Del Godhed for Yngvar Nielsen »det unge Blod.« P. A. Munch kaldte han altid »det Geni«, men det betød ikke noget Godt i W.'s Mund. I mange Aar sendte han altid en summarisk Hilsen til Norge »til gamle Bekjendte, hvad de nu hedder«; men efterhaanden fik Birkeland, Daae, Huitfeldt og Yngvar Nielsen en udtrykkelig Hilsen sendt. Det var da ogsaa disse Nordmænd, der hyldede ham i Telegrammer, for Daaes Vedkommende paa Latin, paa hans 80 og 90aarige Fødselsdage. Af Svenske satte W. særlig Pris paa Bibliothekar Styffe, hvem Daae roser som det flittigste Arkivmenneske han har kjendt, med Rette, thi endnu i sin høie Alderdom var han en jevnlig Gjæst i det danske Rigsarkiv. En mærkelig Fremtoning blandt de Besøgende var ellers den svenske Præst Abraham Cronholm; om ham fortæltes, at han engang, da Plesner vilde forestille en Landsmand af ham, Rigsantikvarius Hildebrand, rasende over at være bleven forstyrret, brølede: »Rigsantikvarius, Rigsbibliotecarius, Rigssecretarius — Rigsdromedarius«, og dermed vendte sig om til sit Arbeide.

En ganske særlig Stilling blandt de Besøgende indtog Dr. Holger Rørdam. W. havde gaaet i Skole med Rørdams Fader og havde stor Respect for Sønnen, der til Gjengjæld stedse mindedes W. med stor Sympathie. Dog selv R. maatte med Sorg bekjende, at W. ingen Interesse havde for hans Studier. Nei, den eneste, der kunde rose sig i den Retning, var maaske C. T. Engelstoft, men han syslede jo ogsaa med W.'s Fødeøs Historie. W. holdt i det Hele taget ikke af, at Lærdom var productiv: »Naar man begynder at skrive, gaar man tilbage«, var hans stadige Omkvæd. O. Nielsen fortæller, hvorledes Plesner engang bragte ham en Afhandling om »Skottefruen«, Fru Anne Rustung, som han ønskede trykt i Danske Samlinger, men han bad O. Nielsen sætte sit Navn paa som Udgiver »De veed jo nok, at W. ikke holder af, at der bliver udgivet noget af os i Arkivet.« Ogsaa W.'s før berørte Uvillie mod de Besøgende kunde ved enkelte Leiligheder bryde frem. Selv den flittige P. Seidelin, »Allens ufortrødne Helot«, som Daae kalder ham, der var en stille, beskeden Mand, undgik ikke en Overhaling: han optog for meget af Hr. Krarups Tid; han burde have kunnet læse i Krarups kloge Øine, at han ikke skulde incommodere ham med flere Spørgsmaal.

Et Udslag af denne Uvillie var derimod ikke det ganske meningsløse Forbud, som dengang bestod imod, at de Besøgende fik Arkivets Registraturer at se; det var vist kun en hellig Arv fra Fortiden. Dog følger det af sig selv, at Folk, der arbejdede længe og stadigt, efterhaanden bleve habitués og behandledes som begunstigede Nationer, og vi ere mange, der kun kunne prise den Imødekommenhed, der blev os viist.

W.'s indre Styrelse af Arkivet var naturligvis ingenlunde i Overensstemmelse med Nutidsfordringer, dertil var den altfør meget en Fortsættelse af gamle Dages Trædemølle. Fortidens Ordning og Fordeling af Arkivalierne var urorlig, hvor meningsløs den end i og for sig kunde være. Nye Afleveringer opstilledes blindt i Henhold til de medfulgte Designationer uden Forsøg paa at bringe dem i Forbindelse med alt i Arkivet mulig værende Arkivalier af samme Art. Fortløbende Protocolrækker blev paa den Maade ofte opstillede i Smaapartier paa høist forskellige Steder i Geheimarkivet. Hvor lidt arkivalsk Begreb Datiden havde, ses bedst af, at en uhyre Samling uordnede Concepter til Cancelliets Expeditioner helt tilbage til det 16. Aarh. første Halvdel blev ordnet topographisk, som Grundlag til en stor topographisk Samling, hvori man saa senere henlagde alle mulige andre Sager. Man oversaa rent, at denne Samling, om den var bleven holdt samlet og ordnet chronologisk, vilde have været et værdifuldt Supplement til Cancelliets Protocoller, især da mange af Concepterne forsættligt eller uforsættligt slet ikke vare blevne indførte i disse. Personalets Tid optoges dels af at expedere de Besøgende, dels af en haabløs Extrahering paa Registrantsedler af de enkelte Actstykker, haabløs fordi Arkivet naturligvis alt dengang forøgedes hurtigere end Registrantsedlernes Tal voxede. Jeg mindes en lille Samling paa 3 smaa Pakker Aktstykker; til disse 3 Pakker havde man i W.' Tid skrevet 18 Capsler fulde af Registrantsedler; et ganske unyttigt Arbejde, thi Folk foretrak naturligvis at gennemsøge de 3 Pakker fremfor de 18 Kapsler. Dette Seddelsskriveri udartede i den Grad, at jeg mindes, at en af Personalet roste sig af til en gammel Urtekræmmerregning fra det 18. Aarh., der tilfældig var bleven liggende som Omslag om en Pakke, at have skrevet hele 24 Registrantsedler. W. selv savnede ganske Initiativ; skete der i hans Tid Indførelse af noget Nyt, kunde man være sikker paa, at Stødet dertil var kommet ude fra. Dette gjaldt f. Ex. Oprettelsen af Stipendiarpladser og Udgivelsen af trykte Aarsberetninger; i begge Tilfælde var Skylden den daværende Cultusminister, Biskop Monrads. For sit Embedspersonale havde W. ringe Interesse. Aldrig hørte man ham sige et anerkjendende Ord om den lidlig afdøde Registratur Hans Knudsens Fortje-

nesten. Og hvad Kall Rasmussen angaar, saa var hans tidlige Bortgang aabenbart ikke W. nogen Sorg. Det skal have været et Syn for Guder, at se W. slaa Armen om Kall R.'s Hals og sige »den herømte Mand«: men Tonefaldet var ikke ægte og Kall R. følte sig aabenbart ikke smigret. Der var slet ikke Tale om at anvende Personalet efter hvers specielle Egenskaber og Dygtighed, der snarere kuedes end fremdroges af W. Betegnende er ogsaa hans Svar til Buddet i Arkivet, der bad om Forhøielse af sin uselige Løn og alt havde Ministeriets Tilsagn derom, naar blot Conferentsraaden vilde komme med en Indstilling: »Nei min gode Jørgensen, spis De tørt Brød og drik Vand til, saa bliver der endda Noget tilovers!« — en Udtalelse, der rigtignok maa ses i Belysning af W.'s egen tarvelige Levevis, hvorom mere siden.

Som W.'s Klædedragt noksom viste, betragtede han Geheimearkivets Localer som sit private Contoir. I det før beskrevne Coustume modtog han de mest høit staaende Personer. Jeg var engang Vidne til et saadant Besøg. Det var en stille Vinterformiddag: mod Sædvane forstyrrede ingen anden Lyd vort Arbeide end den ensformige Sprutten af Plesners Gaasefjer. Saa høres hurtige Trin op ad Trappen. Ind farer Arkivbudet, en rødhaaret Jyde, Madsen, og siger aandeløs til Plesner: »Hans Kgl. Høihed Kronprindsen« — »Hva sier De Madsen?« — »Dæ æ Krownprinsen!« — Op farer Plesner og med lange Skridt ind til W. — »Hr. Conferentsraad, det er Hs. Kgl. Høihed Kronprindsen.« — »Hva er der, lille Plesner?« — »Det er Kronprindsen!« — Op farer W. af sin Stol og med Udraabet: »Nu troer jeg Satan gale mig —« begyndte han at slide Slaabroken af sig. For silde! Der stod alt Kronprindsen smilende i den indre Dør, som strax lukkedes efter den retirerende Plesner. Hvad der saa passerede i det indre Rum, veed jeg naturligvis ikke: men efter en 20 Minutters Forløb aabnedes Døren atter og Hs. Kgl. Høihed kom baglænds tilsyne, efterfulgt af den bukkende Conferentsraad. Under sin Kребsegang agtede Hs. Kgl. Høihed ikke den snævre Passage mellem det store Arbeidsbord og den før omtalte gamle Pult, men tørnede saa stærkt mod Bordet, at han tabte sin høie Hat. Conferentsraaden vilde skyndsomt bukke sig og tage den op, Kronprindsen høist elskværdigt vilde lige saa skyndsomt komme den gamle Mand i Forkjøbet og Følgen blev et ikke helt ceremonielt Sammenstød mellem de to Pander, heldigvis dog ikke heftigere, end at Buk og Complimenter kunde fortsættes videre ud paa Trappen og ned til Yderdøren. For os faa Øienvidner var det en særlig Nydelse Aaret efter i Geheimearkivets Aarsberetninger at læse den officielle Rapport om dette Besøg. I et Afsnit omhandlende Besøg paa Læsesalen i det hennrundne Aar hedder det:

»Blandt Besøgene maatte det være tilladt paa dette Sted, af en let forståelig Mangel paa en egen Rubrik, først at nævne det, som Hs. Kgl. Høihed Kronprindsen Naadigst behagede at aflægge den 17 Januar uanmeldt og uden Følge. Hs. kgl. Høihed indtraadte lidt over Kl. 11 i det af Archivets eget Personale og Fremmede opfyldte Contoir, tog Plads i det lidet Rum, hvori Geheimearchivarius arbejder, tilbragte der en Times Tid og forlod det under de naadigste Udtryk.«

Jeg er vis paa, at det har været Hs. Kgl. Høihed en speciel Tilfredsstillelse at have overrumplet W. i Slaabrokken; thi sandelig kun i den var Wegener Wegener, derimod ikke i sorte Klæder eller i den guldbroderede Cabinetssecretair-Uniform, som han af Kong Frederik VII. opnaaede en personlig Tilladelse til at bære. Saa berømt var Slaabrokken endogsaa i Udlandet, at den bekjendte tyske Historiker Professor Schirren engang fortalte, hvorledes han var bleven betuttet og forvirret ved den i det uforanderlige Geheimearkiv skete Forandring, da Kall Rasmussen og Tyge Becker vare døde og W. var flyttet fra det ydre Contoir ind i det inderste Værelse, »da sah ich aber den Herrn Conferentzrath in seinem Schlafrock und dann wusste ich, wo ich war.«

Men Slaabrokken var ikke det eneste Vidnesbyrd om, at W. regnede Contoiret som sit private Locale. De daglige Samtaler mellem W. og Plesner vidnede høilydt i samme Retning. W.'s yngste Broder, Præsten i Halsted, var nemlig gift med Plesners Søster, han havde i sin Tid været Huslærer i Plesners fædrene Hjem paa Langeland, og da W., skjønt han kun yderst sjældent bærede sin i Kjøbenhavn levende Familie med en liden Paahilsning, nærede en levende Interesse for hele sin Slægt, var der til enhver Morgenhilsen mellem W. og Plesner knyttet en Forespørgsel til den fælles Families, Laalikefolkets, Befindende. Særlig interesserede W. sig for sine to Brodersønner, Plesners Søstersønner, af hvilke den ældste en Tid var i Huset hos Plesner og dennes ugifte Søster. »Naa, hvordan gaar det saa Drengen? Læser han noget paa sine Ting«. — »Ikke det bitterste, Hr. Conferentsraad!« kunde Svaret lyde, naar Humeuret var godt. Et Par af disse Familieconferencer have præget sig saa fast i min Hukommelse, at jeg ikke kan nægte mig den Fornøielse at gjenfortælle dem. Altsaa: »God Morgen, lille Plesner! Er der noget Nyt fra Laalikefolket?« — »Dertil kan svares baade Ja og Nei, Hr. Conferentsraad!« — »Naa, hvordan det?« — »Jo, der er ikke kommet Brev, men der er kommet det, som bedre er, nemlig et røget Svinehø'de.« — »Et Svinehoved! Er det det, man kalder for Sylte?« — »Ja det kan man godt faae deraf; men man kan ogsaa sulte det eller røge det. Især er et røget Svinehø'de en ualmindelig delicat Frokostret, naar man faaer —«. »Ja, det er godt, lille Ples-

ner; der ligger nogle Sager derinde, vil De se paa dem!« — Men denne Formaning hindrede ikke Plesner, der nu var inde paa et Yndlingsthema, i at fortsætte sit afbrudte gastronomiske Foredrag, nu inde paa sin Plads, med Arkivassistent Krarup som Tilhører: »Nei, et røget Svineho'de til Frokost og saa et Par blødkogte Æg og en god Boeuf er ikke at foragte.« — »Bliver det ikke for meget paa engang?« — »Ikke paa nogen Maade! Det har jeg spist mangen en god Gang; men veed De forresten, hvad for en Gemyse, der er god til røget Svineho'de?« — »Nei — jeg tænker Skorzonérrødder.« — »Ptøi — Skorzonérrødder, de kan være gode til at spolere det bedste Svineho'de med. Nei, man skal ha'e en Salat, tilberedt af den hvide Malva« osv. osv. Eller en anden Gang, en Morgen ved Juletid: »Naa, lille Plesner, hvordan har Drengene det?« — »Jo tak, Hr. Conferentsraad, de er imorges reist til Laaland for at holde Jul.« — »I den Hundekulde! Fik de godt med Klæder med?« — »Ja, Caspar havde sin store Reisekappe, og Ulrik havde leiet sig en Pels.« — »En Pels! Ja det skal fedt forslaa!« — »Ja, da veed jeg ikke, hvad Conferentsraaden mener, han ellers skulde taget med.« — »Ih, han skulde naturligvis taget sine Sengklæder med.« — »Da tænker jeg, naar han kom med dem i en Jernbanecoupé, saa vilde Folk bede ham blive hjemme i sin Seng, naar han vilde ligge i sine Sengklæder.« — »Ja, det kjender jeg ikke noget til, men det gjorde Drengene altid paa Sorø, naar de reiste hjem i Julen.« — »Ja det troer jeg, dengang gik Reisen paa en aaben Bondevogn og ikke i en Jernbanecoupé.« —

Vi, Arkivets Gjæster — der ved saadanne Samtaler var den bare Luft —, indviedes paa den Maade i Conferentsraadens intimeste Familienforhold. Vi kjendte alle Familiemedlemmerne ved Fornavn: Malvine, Thora, Olga, Hans Christian, Caspar, Ulrik osv. osv. Selv førte W., som bekjendt, et trist Eneboerliv i sin Ejendom paa Vesterbrogade med sit store Bibliothek og en gammel Pige (Nicoline, senere Marie). Hans Levevis var yderst tarvelig, og da han faa Aar før sin Afgang blev syg, yntedes der om, at Sygdommen nærmest skyldtes Afkræftelse paa Grund af mangelfuld Ernæring. Hans daglige Middag sagdes at bestaa af Kjødsuppe, kjøbt hos Høkeren i Forhuset, og Torskehaler, og da Lægen bebreidede Pigen, at de Æg, hun købte til Conferentsraaden, vare gamle, undskyldte hun sig med, at hun, da hun kun havde 20 Rd. om Maaneden til at føre Hus for, ikke kunde skaffe ud-søgte Varer. Hver Fastelavnsmorgen spurgte Plesner, om Conferentsraaden havde faaet brav mange Fastelavnsboller, hvortil W. svarede: Nei, han kunde ikke taale dem, fordi der var Smør i dem, og Smør havde han ikke spist i 20 Aar. Engang, da Plesner mødte for sent i Arkivet, undskyldte han sig med, at han sammen med sin Broder havde

spist en god Frokost, hvad der fremkaldte et »Føi for Satan!« fra W.'s Mund. Daae beretter forøvrigt, at W. ved et af hans seneste Besøg i W.'s Hjem, bød ham en Cigar, »den kjæreste Cigar i mit Liv, thi en slig Humanitas havde været utænkelig i W.' Velmagtsdage.« Om det ogsaa var den bedste Cigar, Daae har røget i sine Dage, melder Sagaen Intet om. I de senere Aar var forresten Krarup, der stod i forholdsvis stor Gunst hos W., dennes bestaltede Raadgiver og Tilflugt i Husholdningssager som i alskens Bynyt. Jeg mindes saaledes, at W. en Morgen strax efter sit Komme begyndte: »Idag er der 3 Ting, som min rare Ven maa sige mig Besked om. 1) Læser jeg i Aftes i Avisen, at et Barn var bleven overkjørt i Jernbanegade. Saadan en Gade kjender jeg ikke, hvor ligger den?« — »Ja den er let nok at finde. Blot Hr. Conferentsraaden i Eftermiddag, naar De gaar hjem, istedetfor at gaa ud ad Vesterbrogade, dreier af tilhøire —«. »Dreier af tilhøire! Nei, det faaer De mig aldrig i Verden til. Da jeg havde været syg, og Lægen vilde, at jeg skulde gaae i Luften hver Dag, vovede jeg en Dag at dreie af fra Vesterbrogade, men det skulde jeg ikke have gjort, thi jeg maatte spørge hele 14 Gange om Vei, før jeg fandt tilbage til Vesterbrogade. Nei lad saa hellere det Spørgsmaal være og lad os gaa til det næste. I samme Avis stod der atter og atter nævnt en Mand, der hedder Christen Berg, hvem kan det vel være?« Efterat der saa, formodentlig for 10. Gang, var gjort Rede for Bergs offentlige og private Carriere og Virksomhed, kom det tredje og sidste Spørgsmaal: »Marie siger mig iaftes, at mine Uldsokker snart ikke kan mere. Jeg skal altsaa have nogle andre, men hvor kjøber man saadanne Tingester«. Krarup anbefalede forskjellige Hosekræmmere og særlig Udsalget af Blindes Arbeider. — »Ja, jeg maa jo være forsigtig; De veed nok, hvorledes det engang gik mig. Naa ikke! Ja saa skal De høre. Der manglede en Knap i min sorte Vest, hvorfor min gamle Pige vilde have, at jeg skulde sige Skrædderen Besked om at hente den og sy Knappen i. Da jeg saa kommer til Skrædderen og han hører, hvad Talen er om, forklarer han mig, at den Vest var saa medtaget, at det var bødre, han syede mig en hel ny. — »Ja det maa De bedst forstaa, gjør De saa det.« — »Men naar Conferentsraaden faaer en ny Vest alene, saa vil Kjole og Benklæder stikke saa stærkt af mod den. saa det er vist bedst, at jeg syer Dem et helt Sæt.« — »Mener De, det er nødvendigt!« — »Ja ganske sikkert«. — »Ja saa er der jo ikke andet at gjøre.« — Men da det nye Sæt kom hjem, tog Marie paa Vei. »Hænger her ikke allerede hele tre Sæt ubrugte, sorte Klæder i Skabet, som Conferentsraaden aldrig har havt paa osv. osv.« — Naar slige Samtaler kom ind paa alskens Hof- og Bynyt, kunde der falde mangan en uforsigtig Yttring, i Betragtning af, at saa Mange hørte derpaa. W. for-

sikrede ofte, at han aldrig gik ud efter Solens Nedgang; dette stod i Forbindelse med, at ligesom kun yderst Faa, deriblandt Professor H. N. Clausen, besøgte ham som virkelige Bekjendte, saaledes kom han selv kun til endnu Færre, f. Ex. hos Werlauff og saa tidligere til Hove. Frederik VII. udmærkede som bekjendt W. paa flere Maader, bl. A. ved at give ham den ikke i umindelige Tider uddelte Ring pro meritis, ligesom Kongen engang vilde gjøre ham til Kammerherre, men den Ære frabad han sig dog. — »Jeg var da i Unaade i 6 Uger.« — W. var ogsaa Exekutor i Kongens Bo og fik herved Raad til at bygge sin Bibliotheksbygning paa Vesterbro, »kun et stort Bind om mine Bøger«. Dette Byggeri var naturligvis ogsaa, saalænge det stod paa, et dagligt Samtaleemne. »Ja, jeg kommer vist tilsidst i Almensikkerheden (Gjælds-fængselet)«, var det stadige Omkvæd. I denne Bygning lod W. betegnende nok male: Luk Porten, sagtelig. Efter Tronskiftet kom han sjeldnere til Hove; skjønt ogsaa det nye Kongehus viste ham megen Venlighed, uagtet det neppe kan have været det ubekjendt, at W. ofte omtalte det meget kritisk; særlig den precieuse Dronning. Til mig fortalte han engang, hvorledes han strax efter Tronskiftet havde begjært Audients hos den nye Konge for høitideligt at overrække en forseglet Skrivelse fra den høisalige Forgænger. »Og veed De, hvad han saa sagde, da jeg med nogle passende Ord havde rakt ham Skrivelsen?« spurgte W. mig med en stærk indigneret Betoning. »Han spurgte blot: »Hvad bliver det saa til med Brændet?« Kan De tænke Dem, med Brændet!« — Naa det kunde jeg nu forresten godt. Jeg havde jo i Civillistens Arkiv set de vidtløftige Forhandlinger, den nye Civiliste havde maattet føre med Frederik VII.s Dødsbo om Kjøbet af den forrige Civilistes store Brændebeholdning (Kongen døde jo i November Maaned). Løsningen af dette Spørgsmaal har naturligvis ligget Kongen stærkere paa Sinde end det modtagne Brev, hvis Indhold Kongen selvfølgelig havde gjættet sig til, saasnart W. begjærte Audients for at overrække det; men naturligvis har Spørgsmaalet virket som en Spand koldt Vand paa den høitidelige Overrækkelse.

Hvor uforsigtig W. var i sin Omtale af Høitstaaende i Paahør af den første den bedste, viser følgende Samtale, som jeg engang paahørte og husker Ord til andet, og som giver mig Anledning til at berigtige og supplere Holtens Beretning om W.'s Reise — »Reiser«, sagde W. altid selv — med Frederik VII.

Under en Samtale med afdøde Kammerherre Ferd. Krogh, en lille zirlig Hofmand fra Christian VIII.s Tid med studset Overskjæg og let tydsk Accent kom W. ind paa en Sammenligning mellem Kong Frederik VII. og hans Efterfølgers rent ydre Fortrin. Wegener holdt naturligvis paa Kong Frederik VII.: »Nei saa priser jeg salig Kon-

gen! Jeg husser det saa tydeligt, som var det igaar, engang jeg reiste med salig Kongen i Jylland, at vi maatte bede hos en Skovrider, for det var saadan et Herrens Veir, at vi alle var ganske gjennemblødt. Vi vare alle i een Stue og Kongen gik op og ned ad Gulvet med Hænderne i Lommen paa sin Stortrøie og sin Sydvest paa Hovedet; saa hviskede jeg til Marskal Levetzau: Troer Deres Excell., at en Fremmed, som pludselig stod midt iblandt os, vilde være i Tvivl om, hvem af os der er Kongen? Nei, det troede han rigtignok ikke. For se, han havde jo den deiligste Profil — men en Gris var han, han vadskede sig jo ikke! — og sikke smaa Hænder og Fødder, han saa havde, det var nu Arv efter Moderen, — men han aad sine Negle!« osv. osv.

Nogle Dage efter fik jeg rent tilfældigt fra den bedste Kilde, Geheime Etatsraad Trap, der var med paa den samme Reise, et morsomt Supplement til denne Reiseepisode. Det havde ganske rigtig været øsende Regnveir, saa øsende, at man maatte vende Bunden i Veiret paa Kongens Vogn for at øse Vandet af, og man var taget ind i Skovridergaarden dels for at afvente bedre Veir, dels for at holde Frokost. Da denne var spist, havde ogsaa Veiret bedaget sig, men samtidig var det blevet meldt, at en stor Del af Egnens Beboere havde samlet sig paa en nærliggende Gravhøi, og at en Del unge Piger ønskede at synge en Sang for Kongen. Altsaa maatte Kongen ud til Høien; men Hofcavallererne, som vidste, at Kongen ikke holdt af at blive forstyrret lige efter et Maaltid og derfor ahnede, at Kongen nu var i daarligt Humeur, holdt sig forsigtigt tilbage; kun den intetahnende W. fulgte tæt bag efter Kongen, og da denne nærmede sig Høien, ilede han endog i Forveien for at gjøre Plads for Hs. Maj. Heraf tog imidlertid Kongen, hvis onde Lune trængte til at faae Luft, Forargelse og i Alles Paahør tilraabte han W. et tordnende: »Hvad Fanden gaaer der af Dig, W.: jeg troer, den Onde rider Dig!« — Tableau! W. ilede bestyrtet tilbage til Skovridergaarden og jamrede til sin Ledsager Tyge Becker: »Vi maa strax pakke sammen og reise til Kjøbenhavn, thi jeg er falden i Unaade!« Imidlertid var Kongen ogsaa kommen tilbage til Skovridergaarden, hans onde Lune var som bortblæst, og Trap nærmede sig da Majestæten med en beklagende Yttring om den stakkels W., der var saa ulykkelig over at være falden i Unaade. »Sikke Sludder!« svarede Kongen, »hvem har her talt om Unaade.« — »Ja, vil Deres Majestæt da ikke give Conferentsraad W. et Bevis paa Deres Bevaagenhed?« — »Hvad skulde det vel være?« — »F. Eks. lade ham tilsige til at kjøre i Deres Majestæts egen Vogn.« — »Ja, kan det mere ham, saa for mig gjerne!«

Altsaa fik W. en saadan Tilsigelse, men da det imidlertid atter var begyndt at regne og W. med Rette mente ikke at kunne sidde ved Kongens Side med opslaaet Parapluie og jo ikke som Kongen var i Stortrøie og Sydvest, laante han af Becker en gul Nankingsregnfrakke med Hætte, hvilken sidste han trak over Hovedet. Det var efter begge Parters Sigende en høist interessant Kjøretour. W. roste sig af, at han havde maattet give Kongen Oplysning om alle de Smaa-byer og andre minderige Steder, der passeredes, og Kongen priste W.s gode Tænder. Kongen havde nemlig hos Skovrideren fyldt sin Stor-

Hs. Majestæt Kong Frederik VII lader den 9. August 1861 foretage Boringer i Kong Gorms Høj i Jellinge.

Paa Billedet ser man Herredsfoged, Auditør Glahn, Arkitekt J. Körnerup, Kammerraad Herbst, to Minører ledede af Minørmester Møller, Etatsraad Worsaae, Kongen, Kapt. Møller, Etatsraad Lund, Conferentsraad Wegener og Kaptain Malling.

trøie med Nødder, som W. underveis maatte knække for ham. Nok er det, begge vare i Begyndelsen glade ved Selskabet, men det tog en Ende med Forskrækkelse. Vogntoget standsede i en By, hvor der var reist en Æreport, for at høre Børnene synge en Sang og Stedets Præst holde en Tale, alt i øsende Regn. Under Talen sad W. ubevægelig i sin Nankingshætte ved Kongens Side, det Hele kom jo ikke ham ved; men efter en lille Pause vender Præsten sig pludselig mod den Nankings med de Ord: »Ogsaa Dig, du ædle Kvinde, vor Konges høitelskede Gemalinde« — længere kom han ikke, thi W. foer op, slog Hætten tilbage, og Kongen vendte sig fra den forbløffede Præst mod W. raabende: »Nei hør W., nu gaer det sgu for vidt, ned med Dig.« Mange Aar efter mindede Overhofmarskal Løvenskiold i Arkivet W. om denne Begivenhed, men W. vilde slet ikke kunne huske

noget derom, skjønt han aabentbart følte sig høist piqueret ved Hentydningen.

Ogsaa Prinds Ferdinand kom stundom paa Tale. W. har f. Ex. fortalt Professor Daae, at han engang var nærværende, da den svenske Historiker Fryxell blev forestillet for Prindsen, der sagde: »Jeg har med stor Fornøielse læst Hr. Professorens Skrifter« og, tilføiede W., »den ærlige Fryxell troede ved Gud, det var sandt.«

Af det nye Kongehus satte W. i Grunden kun Pris paa den græske Konge, der havde vundet hans Hjerte ved som Søcadet at have omtalt sine Søstre Prindsesserne som »Tøsene«.

Slige Samtaler virkede naturligvis just ikke fremmende paa de Besøgendes Arbeide, selv om Ordet ikke var henvendt til En selv; tværtimod lagde man ofte Pennen bort og hengav sig helt og holdent til at følge Passiaren, hvad enten denne førtes mellem W. og en af Personalet, mellem W. og en Gjæst eller mellem Personalet, særlig mellem Plesner og Krarup. Enhver Samtale kunde dog fra W. afbrydes med et »Naada« og der indtraadte da et Øiebliks Silentium; en enkelt Gang, under et ondt Lune tordnede han endog ud fra det Allerhelligste: »Jeg har hørt, at man siger her i Kjøbenhavn, at der spildes saa megen Tid i Geheimæarkivet ved alskens Passiar og Vrøvl — det skal saagu være Løgn!«; men Dagen efter gik naturligvis Alt i den gamle Skure.

W.'s største Contrapart var A. S. Ørsted; det var jo ogsaa under det Ørstedske Ministerium, at han var sat under Tiltale, hvilket gav Anledning til »Conferentsraad W. den brave«. Stundom hørte man W. sige: »Jeg veed, at der er skrevet en Vise om mig; men jeg har aldrig kunnet faae fat paa den.« Formodentlig kunde han den udenad! Hver Gang han talte om Ørsted, blev han vred. »Det var en Pedant! Han var, som om han skulde være skaaren. Han kunde ikke begribe, at der var nogen Fare for Hertugdømmerne, thi han var sikker paa, at den Sag mod Slesvigholstenerne vilde blive vunden ved Høiesteret. Og i Statsraadet, der sad Grever og Baroner, for dem skrabede Ørsted ud; nei saa var Biskop Mynster en anderledes Karl, han havde lært Grever og Baroner at bukke for sig.« Rørdam omtaler forøvrigt, at W., dengang han var under Tiltale, spillede Comoedie, talte med svag astmathisk Stemme, som om han kun med Møie fik Ordene frem; kort sagt, gjorde Indtryk af en Mand, der ikke havde ret lang Tid tilbage at leve i.

Ja! nægtes kan det ikke. W. spillede ofte Comoedie; men alle ere dog enige om, at hans Valgsprog som hvid Ridder: Patriæ caritas omnes caritates complexa, det var visselig ingen Comoedie. Hans varme Fædrelandskjærlighed var ligesaa ubestridelig som hans store

Lærdom. Det skal ikke forbigaaes, at han var en af de ni, som 1849 havde Mod til at stemme mod Grundloven. Hvor stærkt end hans Egenkærlighed og Pedanteri til Tider kunde springe i Øinene, saa bevarede dog de fleste, der kjendte ham, en høi Grad af Sympathie for ham. Hans gamle Kollega fra Sorø Peder Hjort mente, at W.'s saakaldte Egoisme kun var en af stor Kraft og Dygtighed udviklet Selvfølelse, der til den ene Side slog ud i Haardhed, til den anden Side i Forfængelighed, medens den veltænkende W. netop var i høieste Grad opoffrende. Hvad Forfængeligheden angaar kan de Fleste tale med. Arthur Abrahams fortæller et morsomt Udslag af den fra W.'s Udnævnelse til Ordenshistoriograf. Hvor characteristisk var det ikke, at W., da han blev afskediget, skrev til den norske Rigsarkivar, at han dog egentlig ogsaa havde været Arkivar for Norske og Svenske, han havde gjort for dem alt, hvad han formaade, og han haabede, man i de to Lande var tilfreds med dette; men det vilde dog være ham kjært, om han turde føle sig forvissat derom. Man forstod Vinket i Norge og W. fik St. Olafsordenens Storkors til sin øvrige Samling. Det var ham en Torn i Kjødet, da Madvig blev Elefantridder. »Professor Madvig, nu Conferentsraad M., ja nu Geheimeraad M., — man kan ikke husse alt saadant Noget.« Daae mener, at W.'s Egoisme, der jo ikke bundede i Magt- eller Pengebegjær, maaske først og fremmest var en Virkning af hans ensomme Liv. Maaske har Daae Ret og det kunde endog synes, at W. selv havde en Ahnelse derom. Ialtfald kom han, da jeg første Gang efter mit Bryllup kom op i Arkivet, hen til mig og sagde: »Maa jeg ønske til Lykke, lille Hr. T., jeg hører, De er bleven gift. Ja, det er min største Ulykke, at jeg aldrig blev gift. Allerede da jeg boede paa Sorø, gik Academiets Karle med mine Skjorter, og da levede dog endnu min Moder og holdt Hus for mig, saa kan De selv tænke Dem, hvor meget værre det siden er blevet.« Men et andet Spørgsmaal er det rigtignok, hvor oprigtig følt dette Suk var. Forresten fik W. engang, jeg troer, det var ved Majestæternes Sølvbryllup, et Brev fra en Modehandlerinde med Udskrift: »Hendes Naade Fru Conferentsraadinde W.«, hvilken Mærkelighed han naturligvis medbragte paa Arkivet. »Jeg vidste knap, om jeg turde aabne det,« sagde han. »Ja, da veed jeg dog ikke, hvo der ellers skulde have gjort det,« svarede Plesner.

W.'s Afskedigelse havde oftere været paa Tale, bl. a. under det Hallske Ministerium 1868—72: men først paa hans 80aarige Fødselsdag i Dec. 1882, blev det til Alvor, efter hans ikke frivillig derom indgivne Ansøgning. Geheimeraadstitlen, som medfulgte, dulmede næppe Smerten helt. Han levede derefter endnu en halv Snes Aar i sin Ensomhed, forglemt af det store Publikum, der, da Bladene hædrede

ham i Anledning af hans fyldte 90. Aar, forbauset spurgte: lever han endnu. Denne 90 Aars Fødselsdag saae jeg ham for sidste Gang. En Lykønskingsdeputation fra Rigsarkivet, bestaaende af Rigsarkivar A. D. Jørgensen, Arkivar Bricka og jeg, kjørte i stiveste Galla ud til hans Hjem paa Vesterbro. Vi maatte vente i det forreste Værelse, fordi Cabinetssecretairen alt var kommen for at overbringe Kongehusets Lykønskning, men Døren stod aaben og vi vexlede forstaaende Blikke, da vi hørte den velbekjendte Stemme derinde sige: »Ja, Hans Majestæt og Hendes Majestæt have altid været meget naadige imod mig, jeg kan ikke sige andet, men høiselig Kongen! ja han var nu altfor god imod mig.« Saa kom Touren til os til at stedes til Audients hos den 90aarige Excellence, iført, som han var, den velkjendte, jeg havde nær sagt, 90aarige Sløbrok og do. Tøfler, men Haanden han rakte os, var varm og blød som en ung Piges. »Ja man bliver gammel.« sukkede han. »Aah! med Deres Excellences udmærkede Helbred!« — »Ja, jeg har dog af og til et Hold i Ryggen.« 90 Aar og kun en Smule Hold i Ryggen, siig saa, at Kjødsuppe og Torskehaler daglig ikke er en sund Kost. Men hvem vil banlyses til den Spiseseddel, om man saa derved kunde naae at blive en 90aarig Excellence, som dog forlængst havde overlevet sin Samtid og — sig selv.

II

Jeg gaar nu over til det Embedspersonale, der i Wegeners Tid tjente i Geheimearkivet.

Der var først Registrator *Hans Knudsen*, en flittig og duelig Arkivmand, der alt døde 1851. Han mindedes nu kun af Dr. Rørdam, bl. A. fordi han var en Ungdomsven af dennes Fader.

Ogsaa hans Efterfølger, *Kall Rasmussen*, var en høist tiltalende Personlighed, stille, flittig, saare elskværdig, »i det Hele«, som Daae skriver, »en Mand af ægte dansk Væsen«. Idelig tilkastede Wegener denne »sin berømte Ven« Spørgsmaal om historiske Detailler, f. Ex. »Hør Rasmussenius, hvad Dag døde saa Tyge Rothe?« og Kall Rasmussen manglede aldrig Svar. Hans Indsigt, særlig i Personalhistorie, hans Tjenstvillighed og fænomenale Hukommelse berømmes af Alle. Faa historiske Værker udkom da ogsaa i hine Dage, uden at deres Fortale indeholdt en varm Tak til K. R. Kun overfor saadanne, der aabenlyst misbrugte hans Hjælpsomhed, tog han Afstand. Som alt berørt satte W. ogsaa tilsyneladende stor Priis paa K. R., der

sammen med Plesner tilveiebragte Materialet til saagodt som alle W.'s historiske Arbeider, men han kunde dog ikke helt skjule en vis Ringeagt overfor K. R., fordi alt hos denne var Hukommelse og han ikke formaaede at forme sin Lærdom.

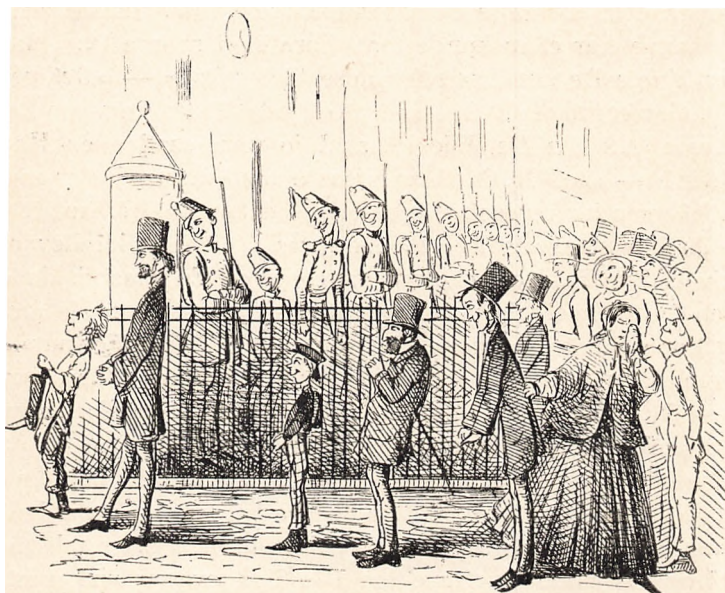
En tredie af Personalet nævner jeg strax her, fordi jeg heller ikke har kjendt ham personlig, saalidt som de to foregaaende; det var Professor *Tyge Alexander Becker*. Strengt taget var han ikke ansat i Geheimearkivet. Christian VIII havde oprettet et særligt historisk, genealogisk og topografisk Arkiv med Tyge Becker som Arkivar og Joh. Heinr. Friedr. Berlien som Arkivsecretair. Denne Protection var Nogle saa paafaldende, at der blev ymtet om, at Tyge Becker var en Søn af Kongen; det var dog nok snarere et saadant Slægtskabsforhold for hans Halvbroder, Kammerherre Fred. Blüchers Vedkommende, der kom Tyge Becker til Gode. Efter Christian VIII's Død blev bemeldte Arkiv forenet med Geheimearkivet og Becker blev derved knyttet til dette. Daae beklager ikke at kunne give den af Emnet udkrævede humoristiske Skildring af Tyge Becker, Kronjyden, som han yndede at kalde sig. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas. Daae kalder ham en historisk Dilettant, et let Hoved, men et overfladiskt, tankeløst Menneske, ikke uden Præentioner og med Lyst til at nyde Livet. Rørdam mindes ham med større Sympathie, men indrømmer, at han ikke hørte til de svært bevæbnede Tropper. Hans Speciale var Adelens Personalhistorie og Fortidens Landbrugsforhold, Pengevæsen, Skyldsætning etc.; ogsaa han var ganske tjenstvillig. B. kunde tillade sig en noget friere Tone overfor W. end det øvrige Personale og han converserede sin høie Chef som en Verdensmand. Men de elskede nok ikke hinanden, de to! W. troede at vide, at B. under det Ørsted'ske Ministerium havde speculeret i at faae sin høie Chef afsat og selv blive Geheimearkivar, hvad W. oftere lod ham høre paa en forblømt Maade, f. Ex., at da han var under Tiltale, da lærte han sine Venner at kjende; da var der nogle Venner af tredie Klasse, der havde ønsket hans Værste. Saa sad B. tavs og blodrød. Engang spurgte W. Daae: »Siig mig min rare Ven, har man Magisterconferens i Norge?« — »Nei!« svarede Daae. — »Gud! hvor De ere lykkelige! thi naar De hører, at den lille Prof. Becker har den Conferens, vil De vist forstaa, hvor lidt den er værd.« Hver Gang B. bad om Permission, fik han den med de Ord: »Gud! saa længe det skal være!« Disse Permissioner gjaldt gjerne Herregaardsreiser og Jagttoure. Men trods alt savnede W. dog Tyge Becker, naar han var borte; det kjendtes paa det jævnlige Udraab: »Hvorledes har mon vores Sneppejæger det i denne Tid!« B. eiede en Gaard ved Gl. Strand og roste sig af, at hans Leiecontracter vare saa omfattende, at enhver tænkelig Brøde, en Leier kunde gjøre sig

skyldig i, var forudset i en egen Paragraf. Da saa W. var bleven Huseier, havde B. en af sine Leiecontracter med i Arkivet og oplæste den til Nytte og Veiledning for W., skjøndt denne i Reglen lod sig repræsentere overfor sine Beboere af sin Kældermand. Men da B. saa i Oplæsningen kom til en Paragraf saalydende: »Leieren forpligter sig til ikke at opbevare gammel Ost i sin Leilighed,« reiste Plesner sig med Vælde og udbrød indigneret: »Nei veed De hvad Prof. Becker, det grændser lovlig nær til Tyranni!« Forøvrigt skal det have været særlig morsomt, naar T. B., der ogsaa var Bogsamler, om end i mindre Maalestok end W., kom ind paa dette Thema. B. hævdede, at det ikke saa meget kom ham an paa, at alle hans Bøger just vare udmærkede Exemplarer, hvortil W. svarede: »Nei Gud! det gjør jo Ingenting, om der saadan hist og her i en Bog mangler et Par Blade, eller om der over den er væltet et Blækhorn, det gjør jo Ingenting! Ja, den lille Professor er et Geni!« Hvad der særligt morede Kall Rasmussen var, at B. engang under Omtalen af sin høie Chefs pergamenske Bibliothek paa Lilliehjørget — en smigrende Hentydning dels til W.'s Disputats *De aula Attalica*, dels til hans Biographie af Anders Sørensen Vedel —, da W. kom til at nævne sine mange Udgaver af de gamle Klassikere, tankeløst bemærkede: »Ja min høie Chef har naturligvis alle Udgaverne af Klassikerne.« Da B. døde, udkom der en Catalog over Prof. Tyge Alexander Beckers Bibliothek. Da W. fik det at se, udbrød han: »Se saa, nu gaar den lille Prof. Beckers Bøger under Hammeren som et Bibliothek, Guds Død!« T. B.'s Uafhængighed overfor W. viste sig bl. A. i, at han udfoldede en ret betydelig literair Virksomhed. Hans Bøger vare livligt skrevne, men oftest mere Roman end Historie. Jeg mindes, at førnævnte Kammerherre Krogh engang i Arkivet spurgte, om Tyge Beckers Bog om Claus Limbek fandtes i dets Bibliothek, hvortil den ellers godmodige Plesner skarpt svarede: »Nei, Hr. Kammerherre, vort Bibliothek indeholder ikke Romaner!« T. Becker var en stor Sigilsamler, hvad der i høi Grad gik ud over de Arkivalier, der kom i hans Hænder. Hans Rapserier i denne Retning vare saa vel kjendte, at han, efter hvad afd. Etatsraad Hvass har fortalt mig, maatte finde sig i, da han gjennergik det fortrinlige Arkiv paa Stamhuset Benzon, at blive visiteret af en Tjener, hver Gang han forlod Arkivrummet.

En ikke mindre mærkelig Fremtoning var Kall Rasmussens Eftermand, 1. Arkivsecretair og Registrator, Lieutenant *C. U. A. Plesner*. Han var en Figur, udbryder Daag med Rette. Høi, mager, med vilde Haar-ljavsner om en blank Isse, smaa poliske, graa Øine, stor Næse og Mund; indrammet af et uredt Fuldskæg. Klædedragten svarede dertil; paa Arkivet en laset, sort Diplomatfrakke, af hvilken det ene Ærme omtrent ganske var afrevet, og et Kalvekryds, hvori tre store, udrevne

Bugter betegnede Stedet, hvor i fordums Dage tre Knaphuller havde været. Ikke mindre aparte paa Gaden især en Vinterdag: en lang gammel Vinterfrakke, derover et Halstørklæde, hængende med en trekantet Snip ned ad Ryggen uden paa Frakken som et Shawl, et Par Hjorteskindhandsker, der tillige gjorde Tjeneste som Lommetørklæde, og det vilde sige noget, thi P.'s Næse var i Frostvej en bestandigt rindende Tud. Ve den, der uforvarende mødte ham og skulde give ham Haanden, uden selv at have Handske paa. Jeg mindes tydeligt den Opsigt, det vakte, da P. en Dag stillede i Arkivet, iført et Par flunkende nye, sort- og hvidtærnede Benklæder og med rynket Bryn anbragte disse paa sin Stol, der som alle Contoirets Stole havde Rørsæde: »Det er nogle ækle Stole, vi har, man slider Rumpen ud af Buxerne ved at sidde paa dem« bemærkede han, idet han satte sig. Jeg har engang været i Selskab sammen med Ludv. Daae og Plesner; en uforglemmelig Aften, dels fordi disse to næsten førte den hele Conversation, overbydende hinanden i morsomme Anecdoter, dels fordi P. mødte i en ulastelig, ny, sort Diplomatfrakke. P. havde oprindelig studeret nogen Jurisprudents og derefter deltaget i Krigen 1848: derfra skrev hans Lieutenantstittel sig. Allerede før W.'s Tid, i Finn Magnussens Dage havde han gjort sin Indtrædelse i Arkivet som Volontair; det var dengang Geheimearchivarius pleiede at medbringe Kage og spansk Vin i Arkivet sin Fødselsdag. Det forekommer mig, at Etatsraad Hvass engang har fortalt mig, at P. gjorde et Forsøg paa at gjenoplive denne gamle Tradition ved paa sin Fødselsdag at møde med en Flaske Vin og en Svedsketærte. Jeg tvivler dog paa, at Conferentsraaden deltog i Tractementet, og Forsøget blev ikke gjentaget. Sligt kunde ogsaa bedre gaa før 1848, da Geheimearkivet omtrent var hermetisk lukket. Den norske Rigsarkivar Lange fortæller i Beretningen om sin Udenlandsreise 1844, hvorledes han først i Juni før sin Afreise indsendte i Kjøbenhavn Ansøgning om Adgangstilladelse til det danske Geheimearkiv, forsynet med Finn Magnussens anbefaling. Han reiste saa til Tydskland og kom først i de sidste Dage af Juli til Kjøbenhavn, men da havde Danske Cancelli endnu ikke faaet expederet hans Adgangstilladelse, saa han maatte reise hjem, uden at have opnaaet Adgang, som man sikkert ikke havde tænkt paa at nægte ham. — P. var et ualmindelig lyst, receptivt Hoved, besad en stor Viden af polyhistorisk Art, var et ikke ringe Sprogtalent og var Mester i at læse gammel Skrift, men til selvstændigt Arbeide duede han ikke. Han skal have udarbeidet en Præstehistorie for sin Fødeø Langeland, som uheldigvis bortkom før hans Død, hvorimod han efterlod sig en stor Samling Diplomuddrag til sin Fødeøes Historie. Det Eneste, som vistnok er udkommet under hans Navn, er en lille genealogisk Opsats

om Slægten Bang, vistnok udarbejdet i Embedsmedfør, men efter hans Død udgivet af hans Ven Krarup. Det er dog alt antydet, hvorledes denne hans og hans Collegaers literaire Ufrugtbarhed for en Del kom paa Wegeners Kappe. Der var hos P. noget Renommisteri; han yndede at lægge sin Lærdom for Dagen ved at føre Samtalen hen i bestemte Retninger. Som oftest førtes i min Tid disse Samtaler mellem Plesner og Krarup, dog saaledes, at den sidste nærmest gav den mer eller mindre interesserede Tilhører. Emnerne kunde være alt

Plesner.

Pepita modtager sin Formiddagsserenade.

muligt mellem Himmel og Jord. Jeg mindes en vidtløftig Drøftelse af, hvornaar Ildskuffe og Ildtang først kom i Brug. Daae fortæller, at den afdøde norske Rigsarkivar Birkeland aldrig kunde glemme, at P., den første Gang han talte med ham, havde spurgt ham: »Hvad er Hr. Rigsarkivarens Mening om den moderne Culturs Forhold til den assyriske?« men Birket-Smith gjør i den Anledning opmærksom paa, at Birkeland mulig har glemt, at Spørgsmaalet blev fremsat paa en Tid, da hele den lærde Verden var optaget af Layards epokegørende Udgravninger. Som Arkivmand indlagde P. sig megen Fortjeneste. Han var godt hjemme i Arkivet, der jo rigtignok i hans Tid heller ikke var nær saa omfattende som nu, og han var den, der hyppigst fremtog Arkivalier til de Fremmede, altid med utrættelig Forekommenhed

og Hjælpsomhed. Der blev talt meget om hans uregelmæssige Privatliv, f. Ex. mindes Daae, at P. regelmæssig »blev syg«, hver Gang han havde hævet sin Gage; hans Yndlingslecture skal have været franske Romaner af et efter Datidens Opfattelse slibrigt Indhold. Vist er det, at hans Sværmeri for den bekjendte spanske Dandserinde Pepita en Overgang gjorde ham til en af Alle kjendt Personlighed. Man gik lige saa meget hen for at se den lange, kantede, entusiastiske Plesner, der mindst af Alle skulde synes at høre Eros eller hans Rige til, med vilde Fagter fra Parkettet hive en vældig Bouket op for den Skjønnes Fødder, som for at se Dandserinden selv. W. skaanede ikke P. Endnu mange Aar efter kunde man høre ham spørge P.: »Hør, lille P., hvor kjøbte De saa Deres Krands til Pepita?« — »Det veed jeg ikke, Hr. Conferentsraad!« En anden Gang, da Talen kom paa Brændevin, yttrede W.: »Ja De, lille P., skal jo være saadan en Hader af Brændevin!« — »Ja, Hr. Conferentsraad«, var Svaret, »jeg er en Hader af det, thi hvor jeg ser det, udrydder jeg det.« Ja, W. kunde endog i Alles Paahør sige: »Ja lille P., De fører jo et liderligt Levnet;« og da Arkivets Bud Madsen, efter at være bleven Enkemand, døde kort efter i en fremrykket Alder at have giftet sig paa ny med en forholdsvis ung Kone, holdt W. i den Anledning en alvorsfuld Formaningstale for P. om Faren ved kjønslige Nydelser i den ældre Alder, men selv den blev til Moro for Tilhørerne, idet W. som et særligt advarende Exempel anførte Historikeren Jens Møller, der døde kun 56 Aar gl., og det kun 8 Aar efter, at han havde giftet sig med en ung Kone paa 22 Aar. P. følte sig aabenbart ikke overbevist om en Forbindelse som Aarsag og Virkning mellem de to Begivenheder. Efter min personlige Erfaring skyldtes Rygterne om P.'s Udsvævelser vist mest hans egen Lyst til at prale. At han skulde have været en bønkhørt Tilbeder af den skjønnede Pepita er lidet sandsynligt, saa vist han ikke selv var nogen Adonis; men naturligvis maatte Pepita vise en Tilbeder, der som P. drog Folk til Huse, en vis Opmærksomhed. Selv yndede han ikke at tale om den Pepitatid, dog skal han i sine sidste Leveaar i et lille Middagsselskab, hvor der blev serveret en Sherryvin, have oplyst Gjæsterne om, at dennes spanske Navn var *Ceres*, »det havde Pepita selv sagt ham«. Betegnende for P.'s Praetiltøjeligheder er en Samtale, som Hofjægermester Düring-Rosenkrantz, der en Tid var en flittig Gjæst i Geheimearkivet, har fortalt mig. W. spurgte denne en Dag: »Hvad er det for en Historie, man fortæller om Grev N. N.?«; men inden D.-R. kunde svare, faldt Plesner ind: »Aa, det er bare et lille Pigebarn, der er paa Spil, Hr. Conferentsraad.« — »Et Pigebarn, hvad er det for et Pigebarn?« — »Ja, hun er sine Forældres Barn; forresten hedder hun Marie Christensen, men hun er bedst kjendt under Nav-

net »Ballade Marie«; hun er et Pokkers deiligt Pigebarn« — og P. fordybede sig i en Udmaling af hendes personlige Fuldkommenheder. — »Men siig mig, lille P., hvoraf veed De dog Besked derom?« — »Ja, det taler man virkelig ikke om, Hr. Conferentsraad.« Hvad nu hans Forfald til Drik angaar, saa havde det ogsaa dermed sit eget Sammenhæng. P. havde sin Gang paa en bestemt Vinstue, Steinbachs Kjælder paa Hjørnet af Raadhusstræde og Nytorv. Her samledes han med en lille eksklusiv Kreds, til hvilken bl. A. hørte en gl. Snedkermester, som for en Del Aar siden var min Nabo ude ved Fortunen om Sommeren. En brav, hæderlig Mand, der visselig ikke var nogen Drukkenbolt, men ganske vist heller ikke, skulde jeg synes, nogen Aandsbeslægtet af P. Denne Mand paastod, at P. aldrig drak sig fuld og aldrig blev samlet med de andre længere end til Kl. 10, da han uvægerlig brød op og gik hjem, og det endogsaa den 1. i Maaneden, naar han tracterede Selskabet med Hummer eller andre Extra-Lækkerier. Oftere har jeg paa en Vinterdag hørt ham sige til Krarup: »Idag, i den Hundekulde, maatte jeg ind at have mig en Bitter paa Veien.« Saadan en Dag kunde han vel have en livligere Ansigtssfarve end ellers; men Beruselse var der absolut ikke Tale om. Daae fortæller forøvrigt, hvorledes den norske Rigsarkivar Lange, der var en jovial Mand, som satte Pris paa et muntert Lag, en Aften havde været i et saadant sammen med P. Da man paa Hjemveien passerede Steinbachs Kjælder, vilde nogle af Gjæsterne fortsætte Soldet her, skjøndt det var sent paa Natten. Lange, som kjendte P.'s Forhold til denne Vinstue, bankede dristigt paa Vinduet, til der kom Folk tilstede, og da disse af Hensyn til den sene Time nølede med at lukke op, raabte han: »Det er P., som vil ind for at betale sin Regning« og under dette Paaskud kom man virkelig ind. Overfor sin Chef, til hvem han stod i Svogerskab, som alt berørt, var P. yderst submis, skjøndt han af Naturen var Oppositionsmand om en Hals. Men trods sin Lyst til Opposition og Modsigelse var P. alle sine Dage en stor Enthusiast, altid rede til at blive hvidglødende af Begeistring for Personer eller Ting, der gjorde Indtryk paa ham, men kun altfor ofte ellers ikke var Begeistring værd, i sit Indre som i sit Ydre en ægte Don Quixote, altsaa ogsaa i Grunden et brødt og godt Hjerte, for hvem Alle, der kjendte ham nøiere, nærrede afgjort Sympathie. I de sidste Aar før hans Død i Sommeren 1882, var han faldet stærkt af og var kun en Ruin i Sammenligning med sin Velmagt. Det var hans Død, som gav Signalet til W.'s Afskedigelse og den hele Omvæltning, som fulgte efter.

Geheimarkivets 3. Embedsmand var 2. Arkivsecretair og Inspector *Carl Marcus Andreas Matthiessen* med to »t« og to »s«; hvad det Ydre angik, en fuldstændig Modsætning til Plesner. Da han først døde i

Febr. 1893, vil enkelte af Arkivets Gjæster erindre den lille skæve Krøbling med det skægløse, rynkede Ansigt og det vældige, buskede Haar. Ogsaa han var et inderlig bravt og tjenstvilligt Menneske. Daae kalder ham det bedste Hjerte af Personalet, ialtfald efter Kall Rasmussen. Han var en slesvigsk Præstesøn, hans Modersmaal var tydsk; men han blev Student i Kjøbenhavn og var, skjøndt udpræget slesvigsk Separatist, dog vist i Hjertet en god dansk Mand. Han var den eneste, som mere indgaaende havde syslet med den store Samling Arkivalier, Hertugdømmerne vedrørende, som fandtes i Geheimearkivet. Hans videnskabelige Dannelse var vistnok ikke stor, men han gjorde heller ingen Præentioner i saa Henseende. Han var og blev en enlig og fremmed Fugl i Kjøbenhavn og hans smaa Indtægter tvang ham til at søge sin Bolig i Byens Udkant hos Folk af den lavere Middelstand, for hvilken han nærede stor Forkjærlighed; men det maa særlig fremhæves, at M. ogsaa af sine fattige Indtægter rigelig understøttede sine endnu fattigere Slægtninge i sit Hjemland. Under en Sygdom besøgte jeg ham en Gang i hans Hjem i Frederik VII's Gade og undredes over den Tarvelighed, ja Usselhed, hvori han boede. Slige Besøg var ham aabenbart heller ikke kjærkomne, en Erfaring ogsaa Daae, der omtaler M. med den største Sympathie, har gjort. M. besøgte nemlig jævnligen Daae, naar denne var hernede, men antydede ligefrem, at han ikke ønskede Gjenbesøg. Engang foreslog han dog Daae, at de skulde drikke et Glas Vin sammen; men det bekom M. saare ilde, uvant til stærke Drikke, som han var. Forresten fortæller Daae, hvorledes han en Eftermiddag var alene i Arkivet med Plesner og M., og da morede Plesner sig med at fortælle, at han engang havde levet i en munter Kreds, hvor det var Skik, at Enhver ved Bordet nød sine 6—7 Fl. Rødvin, før den første Punchebolle kom frem, — da blev M. forfærdet, hvad der naturligvis ogsaa nærmest har været Hensigten med P.'s Rodomontade. I sin Velmagt gjorde M. om Søndagen lange Vandringer i Kjøbenhavns Omegn og forsømte da aldrig at gaae i Kirke i Gjentofte, Brøndbyerne, Hersted'erne eller hvor Reisen ellers gik. I Reglen var Wegener nok saa venlig mod »den lille M.«. Daae mindes, at W. paa M.'s ærbødige Undskyldning for at være kommen et Øieblik efter Kl. 10 svarede med et naadigt »Ubi plurima nitent etc.« Men saa kom den store Catastrophe den 14. Nov. 1866, hvortil Daae var eneste Vidne, og som han aldrig har glemt. Baade W. og M. vare komne lidt før Kl. 10 og Daae var sluppen ind med. Ellers var endnu Ingen mødt. W. var i slet Humeur og henvendte den Bemærkning til M.: »Der bliver ikke bestilt noget her i Arkivet.« — »Ja noget faaer man dog udrettet« var M.'s sagtmødige Svar, fremført i den roligste Tone. Men saa blev W. ude af sig selv af Raseri og, hidsig som han

var, overfusede han M. paa en uforklarligt brutal Maade. Han blev kaldt en Slesvigholstener, en Øientjener, »havde jeg kjendt Dem, som De er, skulde De aldrig have faaet Deres Embede« osv. osv. Nogle Dage efter, da Daae og W. vare alene et Øieblik, talte W. til Daae om Sagen, aabenbart fortrydende det Passerede. »Han er ellers en rar En« sagde han bl. A.. men fortalte samtidigt Daae, at den daværende Cultusminister Madvig ved M.'s første Ansættelse som Stipendiarius i Geheimearkivet, havde sagt til W.: »Vil De have en saa tynd Student,« og tilføiede W.: »Ja endogsaa Madvig, som har examineret Tusinder, havde erindret sig ham paa Grund af hans Uvidenhed.« Ogsaa Matthiessen talte til Daae om Sammenstødet og tilføiede da vemodigt: »Ja, det var nu min Fødselsdag.« Intet Under, at M. aldrig glemte den Fødselsdag, og at der fra den Dag indtraadte Kulde i hans Forhold til W. Paa W.'s førberørte 90aarige Fødselsdag kom ogsaa Talen paa den i de Dage just dødssyge M., og jeg mindes Ord til andet W.'s Ytring om M.: »Ja, han var et rart lille Menneske og jeg kan ikke sige Andet, end han altid loyalt opfyldte sin Pligt, men han var jo kun af maadelige Evner og skrøbelig var han jo ogsaa.« M. opnaaede den i W.'s Tid enestaaende Ære for en underordnet Embedsmand i Geheimearkivet at blive Ridder af Vasaordenen. Det var den svenske Historiker O. S. Rydberg, en personlig Ven af Kong Carl XV, der havde udvirket denne Udmærkelse, som forøvrigt vist ikke forvoldte M. den tilsigtede Glæde. Af gode Grunde bar han aldrig Decorationen, der efter hans Død blev funden urørt i hans Skab i Arkivet. Blandt sine Collegaer som blandt de Besøgende havde M. iøvrigt kun Venner, hvem han indtog ved sin uegennyttige Hjælpsomhed. I Dec. 1886 fik M. sin Afsked med en Pension, hvis ringe Størrelse man søgte at hjælpe paa ved at give ham et Honorar paa 600 Kr. aarlig for nogle faa Timers dagligt Arbejde, saameget mere, som man ønskede saa længe som muligt at nyde godt af hans Kjendskab til de tyske Arkivalier. Et Fald paa Gaden og efterfølgende lange Sygeleie, der betydelig havde svækket hans Arbeids-evne, var den ydre Anledning til Afskedigelsen. Endnu under Slotsbranden havde han arbejdet i Arkivet saa ufortrødent som Nogen den hele Nat. I de 7 Aar efter Afskedigelsen faldt han mere og mere af. Træthed overmandede ham tilsidst næsten hver Dag. Selvfølgelig var han da til ringe Nytte. M. efterlod sig omfattende Samlinger til sit Fødelands Historie. Frygt for W. har sikkert nærmest afholdt ham fra at udgive noget deraf. To smaa Afhandlinger, en dansk om de sønderjydske Herredssegl og siden fra hans sidste Levetid: Die Käseproduction in Eiderstädt, var alt, hvad han, saavidt jeg i en Hast mindes, udgav paa Tryk. Det var sikkert en af de stolteste Dage i hans Liv, da han paa Arkivet omdelte Særtryk af sidstnævnte Afhandling

til sine Collegaer. Ligesom M. var den eneste decorerede i Geheimearkivet, dettes høie Chef naturligvis undtagen, saaledes er han ogsaa den *Eneste*, hvis Portrait haves, ovenikjøbet i to Gjengivelser, begge fra hans sidste Leveaar. Det første blev taget paa min indtrængende Anmodning, men er ikke heldigt, da M. for at skjule sin Legemsfeil sidder i en unaturlig, stiv, kneisende Stilling, som en Krageunge paa en Pind. Betegnende nok syntes han selv bedst om dette Billede, som ene jeg blev bæret med. Det andet ligner ham ulige bedre, om her overhovedet kan tales om Lighed, thi jeg, der i flere Aar havde min Plads vis à vis M., maatte ofte undre mig over hans rynkede Ansigts uendeligt skiftende Minespil, selv naar han var overladt til sine egne Betragtninger.

Da der blev oprettet Stipendiarpladser i Geheimearkivet, var det i den Hensigt at give unge Studerende Leilighed til Uddannelse i Arkivgjerning, hvorfor de ogsaa skulde skifte hver 3. Aar; men saavidt Vedkommende ønskede det, lod W. altid Capitulationen forny, naar de 3 Aar vare gaaede. Paa den Maade blev *C. E. Secher* et fast Inventar i Arkivet. Henimod en Menneskealder sad han som Stipendiar med en aarlig Løn af ca. 350 Rd. Intet Under, at han i en Autobiographie i sin Slægts Historie har givet sin Uvillie mod W. Luft; men denne Uvillie daterede sig dog kun fra den Dag, da Krarup blev ham foretrukken ved Besættelsen af den efter Tyge Beckers Død oprettede Assistentplads i Arkivet. Før den Tid udviste han ialtfald den største Servilitet overfor sin høie Chef, »hans Høivelbaarenhed«, som han altid med ondskafuld Betoning kaldte W. Dengang hørte det til Dagens faste Orden, at S., der først skulde møde Kl. 11, strax under dybe Buk nærmede sig Chefens Bord; W. hilste ham med et køligt »God Morgen«, tog derefter sine Briller af og lagde dem fra sig paa Bordet. S., der havde trukket et stort rødt Lommetørklæde op af Lommen, tog med et dybt Buk Brillerne, pudsede dem meget omhyggeligt og lagde dem med et nyt Buk tilbage paa Bordet, hvor W. med et naadigt Tak tog dem. Denne daglige Ceremonie, der vakte mange Gjæsters Forargelse, faldt totalt bort med Krarups Ansættelse. S. var en skuffet Mand. Hans Velynder N. M. Petersen havde i sin Tid givet ham Forhaabninger, der slog bittert fejl. Paa Madvig var han vred, fordi denne som Cultusminister ikke havde villet give ham en Adjunctplads ved Metropolitanskolen. I Grunden var S. en brav og hæderlig Mand, den eneste Ægtemand blandt alle Geheimearkivets Pebersvende, og det nok ovenikjøbet en sjældent lykkelig, om end barnløs Ægtemand. Kjøen var han ikke med sin store røde af Philipenser bedækkede Næse. Han var en varm Fædrelandsven, men Fanatiker i dette Stykke som i alt Andet, og Skandinav og Tydkhader af en egen

Slags. Han hadede Absolutismens Tid med et giftigt Had og gjorde Samlinger, der skulde prostituere Enevælden. Han hadede alt hvad der var Tydsk, følgelig ogsaa alle Germanismer og skrev f. Ex. Øverste, ikke Oberst. Man bemærkede dengang med Eftertryk, at S. ikke for Intel boede i Skvaldergade. S. blev aldrig nogen dygtig Arkivmand, men som de andre Stipendiærer blev han ogsaa holdt ganske borte fra al arkivalisk Uddannelse; han deltog ikke i Expeditionen, ja han maatte end ikke betræde Arkivrummene. Han, som nærmest interesserede sig for gammel dansk Historie, maatte sidde og registrere indholdsløse nyere tydske Brevsamlinger. Han foretrak derfor at underholde Gæsterne med sin Gift og Galde, hvorfor vi nødig vilde sidde ved hans Side. Forøvrigt tabte S.'s Had til Enevoldskongerne sig med Aarene, han opdagede flere og flere gode Sider hos dem, saa da han skulde skrive Fortsættelsen til L. C. Müllers Danmarks Historie, blev det ikke den Afrakning af dem, som Alle havde ventet. Forøvrigt var han ganske overordentlig eensidig. N. M. Petersen var hans Afgud, men hans egne Sprogstudier kom aldrig et Hanefjed udover denne hans Læremesters. Alt sattes i Forhold til Oldnordisk; rimede det ikke hermed, var det ucorrect. Selv offrede han, det være sagt til hans Ros, med stor Uegennyttighed baade Tid og Penge til patriotiske Formaal. Og var han end slem til at gjenfortælle, hvad den havde sagt om den, saa var han paa den anden Side heller ikke bange for at sige Folk drøie Sandheder i deres aabne Øine.

Som Rosinen i Pølseenden slutter mit Galleri af mærkelige Personligheder med pensioneret kongelig Archivsecretair *Johan Heinrich Friedrich Berlien*. Strengt taget hørte han slet ikke Geheimearkivet til. Han, der var af tydsk Herkomst og talte meget slet dansk, var oprindeligt Underofficer i Glückstadt. Hans Interesse for Genealogie og udmærket smukke og eiendommelige Haandskrift — han skrev altid med Gaasefjer —, henledte Christian VIII.'s Opmærksomhed paa ham, og han ansattes i det førnævnte historisk-genealogiske Arkiv som Tyge Beckers eneste Undergivne. Men Christian VIII. var som bekjendt i Reglen uheldig i Valget af sine Protégéer, og da det historisk-genealogiske Arkiv efter Kongens Død blev ophævet, fik Berlien sin Afsked. Dog blev han stillet til Disposition for W., der siden Aar ud og Aar ind i sine Aarsberetninger omtalte dette interessante Faktum for at faae Leilighed til at tilføie, at Geheimearkivet ikke havde havt Brug for Berliens Tjeneste. Naar han altsaa i W.'s Tid af og til viste sig i Arkivet, var det kun som enhver anden Gæst. Hans Nærværelse der generede aabenbart Tyge Becker, og om Forholdet mellem de to, da de vare Foresat og Underordnet, giver W.'s Udfald mod Matthiessen, som før er berørt, en Op-

lysning. W. sagde nemlig til Matthiessen: »Ønsker De maaske den Behandling, Becker gav Berlien, naar han smed Papirerne hen til ham med de Ord: »Skriv mig det af.« Efter W.'s Afsked kom Berlien i en Række Aar hyppigt paa Læsesalen, til hvis mærkeligste Fremtoninger han hørte. Lille, tyk og korthalset, Hage og Bryst i eet, afstumpet Overskjæg og Bakkenbarter, altid i stivt Halsbind, høi Hat, lang, sort Frakke og med Parapluien holdt lodret bag Ryggen trippede han med smaa Trin ind ad Døren. I Knaphullet lyste en broget Roset op i hans sortsmudsede Personlighed. Den antydede Medaillen for Hamborgs Brand og nogle andre lige saa høitstaaende Decorationer, hvoraf Berlien var Ihændehaber, og af hvilke de fleste vare Lønner for hans noksom bekjendte Værk »Der Elephanten Orden und seine Ritter«, som han i sin Tid med zirlige Dedicationer havde omsendt til fremmede Potentater. I sine senere Leveaar led han i høi Grad af Asthma, hvorfor man kunde høre ham puste og stønne paa Trapperne trods noget Locomotiv, længe før han viste sig. Ellers struttede den hele Person af Værdighed og Selvbevidsthed. Hans afmaalte »Saluti« til en Nysende, efterabes endnu af og til paa Læsesalen. Hans, hvad den ydre Udstyrelse angaar, fortræffelige genealogiske Samlinger havde han engang foræret Geheimearkivet, men da det siden viste sig, at Krigsministeriets Arkiv havde et testamentarisk Krav paa dem, blev de med den allerstørste Beredvillighed afstaaet til dette Arkiv, og jeg tør sige, at de aldrig er bleven savnet hos os. Han havde ogsaa til Geheimearkivet skænket en af ham forfattet Stamtavle over det oldenborgske Hus, hvilken han engang ønskede at faae til Laans; men W. svarede ham, at Arkivets Sager udlaantes ikke, men vilde han have den tilbage som sin Eiendom, saa med største Fornøielse. Personlig er jeg kun en enkelt Gang kommen i Berøring med Berlien. Jeg havde i Personalhistorisk Tidsskrift skrevet en lille Opsats om de sidste Ætlinger af den gamle danske Adelslægt Høeg, gaaende ud fra, at Slægten var uddød, idet dens sidste Mand, Kammerherre, Oberst Chr. Fred. Høegh, af sine tre kjendte Ægteskaber kun havde havt 2 Døttre. Det var den samme Kammerherre Høegh, der engang søgte Audients hos Frederik VI. og bad om at blive Baron, da han regnede sine Ahner tilbage til den fra Knud den Stores Bretlandstog berømte Tim Sjællandsfar. Formodentlig har Frederik VI. ikke kjendt nærmere til Tim Sjællandsfar og hans Bedrifter, thi til Svar spurgte Kongen tørt: »Können Sie was bezahlen?« — »Ich habe bezahlt, Majestät, — mit meinen Blute«: men den Møntsort fyldte ikke i den tomme Statskasse, og Høegh var ved sin Død ikke mere Baron end sin Stamfader. Men — å Berlien! Nogle Dage efter at min Afhandling var udkommen, standsede B. mig i Arkivets Forværelse. »Høgsterede, tillade De! en Øieblik! De har skre-

vet om Høeg'er. Jeg har Høeg'er kjendt. Kammerherr Chr. Fr. Høegh og jeg, vi have sammen tjent i Glückstadt, og jeg tør sige, vi var som to Brøder! Vi spiste sammen, vi gik spazire sammen og vi amuserde uns sammen, thi den Kammerherr Høegh var unter uns gesagt en stor Don Juan, De forstaaer! Høgsterede! nok sagt. De skrive, Kammerherr Høegh har sig ingen Sønner efterladt, jeg sige Dem, at Kammerherr Høegh formælte sig den 4. Gang og har med sin 4. Kone en Søn havt, der nu lever i Berlin. Jeg skal have den Ære at sende Dem skriftlig nærmere Oplysning. God Morgen!« Nogle Dage efter arriverede saa en pyntelig Skrivelse, hvor hver Linie flød over af gebrokket Salvelse og Værdighed, culminerende i Slutningstiraden: »Behag min høistærede Herre at modtage Forsikkringen om den udmærkede Høiagtelse, hvormed jeg har Æren at forblive Deres ærbødige Joh. Heinr. Fried. Berlien, pens. kongl. Archivsecretair«. Men nu kommer Nachspielet, som sædvanlig det artigste! I de samme Dage fik jeg Besøg af en gammel Hædersmand, afd. Oberst Kühle, som fra sit Garnisonsliv i Glückstadt havde kjendt baade Høegh og Berlien. Tilfældigt kom Talen paa Berlien, og jeg fortalte ham da min Samtale paa Arkivet med denne; men da lo Kühle himmelhøit. »Høegh og Berlien spiste, spadserede og amuserede som to Brødre! Nei, jeg siger Dem, Høegh var en brillant Karl, men den mest fuldblods Aristokrat, der nogen sinde har existeret, og vist kjendte Berlien Høegh og gjorde stram Honneur for denne, naar de mødtes paa Gaden; det var han nok nødt til, thi Berlien var Commandersergeant og Høegh hans Bataillonschef; men om Høegh tog mindste Notits af Berliens Honneur, ja det bliver et andet Spørgsmaal.«

Min fordringsløse Fortælling er endt med at blive et helt Portraitgalleri af høist forskjellige Personligheder. Hvilken Afstand alene mellem en Wegeners grundmurede Lærdom og en Berliens favnetykke Uvidenhed! Men Eet havde de alle tilfælles: Ikke een iblandt dem var, som Folk er flest. Var det nu blot et Spil af Skjæbnen, at alle disse udprægede Personligheder vare blevne samlede i Geheimerarkivets snevre Localer, eller var det selve Institutionen, som havde paatrykt dem alle sit Stempel, der atter ved at forbindes med hver Enkelts særlige Naturel gav sig Udslag i høist forskjellige Eiendommeligheder? Saa meget er ubestrideligt, at W. selv havde havt en stor, om end ikke gavnlig Indflydelse paa sine Underordnedes videnskabelige og hele aandelige Udvikling. Jeg har maattet drage Særhederne i Forgrunden, men de maa ikke skjule det Factum, at hele det gamle Geheimerarkivs faste Personale fra Øverst til Nederst omfattedes med en høi Grad af Sympathie af alle Arkivets daglige Gjæ-

ster. Allerede det mindre Rum og det faatallige Besøg gav i Forbindelse med W.'s Slobrok og P.'s ærmeløse Frakke det Hele et Præg af Hjemmets Hygge, som Rigsarkivets nuværende Læsesal ganske maa undvære. Naar jeg for mit Vedkommende erkjender, at adskillige af mit Livs bedste Timer vare dem, jeg som Gjæst tilbragte i den gamle Læsesal, saa tænker jeg dog mindre paa dem, jeg her har syslet med, da den indbyrdes Passiar beherskede Alt og Alle, men derimod paa de stille uforstyrrede Timer, da Bornholmeruhrets Dikken i Krogen og Plesners sletskaarne Gaasefjers Sprutten paa Papiret udgjorde det eneste, ensformige, men stemningsfulde Accompagnement til den Fordybelse i Fortiden, der altid har været min kjæreste Sysselsættelse, som dengang drog mig til Geheimarkivets Læsesal hvert Øieblik, jeg havde til egen Raadighed.